

Sundbyberg 20250612

Diarienummer: O2025/00722

Vår referens: Hanna Sejlitz

Mottagare:

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.uh@regeringskansliet.se

Remissvar: En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige stödjer utredningens övergripande syfte att anpassa socionomutbildningen efter dagens samhällsutmaningar och kompetensbehov. Vi vill särskilt uttrycka vårt starka stöd för utredningens förslag att införa ett nytt examensmål som specifikt lyfter fram kunskap om hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsbetingelser.

Kunskapen om behov och livsvillkor för personer med funktionsnedsättning behöver öka generellt i samhället och i synnerhet för centrala yrkesgrupper. Socionomer har här en nyckelroll och behöver inte bara förvärva kunskap om olika funktionsnedsättningar, samsjuklighet och tvärprofessionellt arbete utan också, tillsammans med andra yrkesgrupper, aktivt bidra till ett mer inkluderande samhälle med likhet i levnadsvillkor och full

delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Förslaget att kunskaper om livsbetingelser för personer med funktionsnedsättning ska integreras i socionomutbildningen är därför mycket positivt. Det handlar om att förstå de unika utmaningar och strukturella hinder som personer med funktionsnedsättning möter i Sverige, samt att kunna erbjuda ett professionellt och rättssäkert stöd. Som utredningen konstaterar är denna målgrupp etablerad inom socialt arbete, men har osynliggjorts i examensordningen sedan social omsorgsexamen upphörde 2007, vilket vi instämmer i ska åtgärdas.

Behovet av funktionsrättsperspektiv i socionomutbildningen

Samhälleliga ojämlikheter och FN:s kritik

Personer med funktionsnedsättning betydande ojämlikheter på samhällsnivå. Fördomar, föråldrade regelverk, bristfälliga lagar och ingrodda traditioner skapar försvårande strukturer som direkt påverkar deras livsbetingelser. Denna problematik har uppmärksammats av FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som vid upprepade tillfällen, senast 2024¹, riktat omfattande och skarp kritik mot Sverige. Detta understryker det akuta behovet av krafttag för att förbättra livsvillkoren för denna grupp.

Negativa konsekvenser av bristande kunskap och stöd

Människor med funktionsnedsättning lever oftare än andra i utsatthet genom hela livet. De samhälleliga hindren manifesteras i en rad negativa konsekvenser såsom utanförskap, hög arbetslöshet, dålig ekonomi, begränsade sociala nätverk samt en otillgänglig vård, omsorg och skola.

Personer med olika typer av funktionsnedsättning, ibland med många och komplexa symptom, möter ofta okunskap och dåligt bemötande från myndigheter, vårdpersonal och andra samhällsaktörer. Detta sträcker sig även till den närmaste omgivningen där brist på förståelse och stöd kan vara påtaglig.

¹ FN:s kommitté för funktionsrättskonventionen, rekommendationer: <https://www.mfd.se/material/publikationer/fns-konvention-och-allmannakommentar/sammanfattande-kommentarer-avseende-sveriges-kombinerade-andra-och-tredje-periodiska-rapport/>

Försämrade levnadsvillkor och ekonomisk utsatthet

Statistiken visar tydligt att personer med funktionsnedsättning generellt upplever sämre levnadsvillkor samt fysisk och psykisk hälsa jämfört med den övriga befolkningen². De har ofta en sämre ekonomi³ och så många som en av fyra löper större risk för fattigdom⁴⁵.

Ekonomiskt bistånd är över sex gånger vanligare bland personer med insatser enligt SoL jämfört med den övriga befolkningen, och även inom LSS är förekomsten hög. Oroväckande nog långvarigt ekonomiskt bistånd har blivit vanligare för denna grupp de senaste åren, i kontrast till en minskning för övriga befolkningen⁶. Dessutom finns en hög samsjuklighet mellan skadligt bruk och funktionsnedsättning⁷.

Socionomens nyckelroll och behov av kompetenshöjning

Socionomer möter personer med funktionsnedsättning i många olika roller och verksamheter. För att blivande socionomer ska kunna bidra till att rättigheter för personer med funktionsnedsättning uppfylls och att de försämrade livsvillkoren som nämns ovan kan minska och till slut försvinna är det helt avgörande att de har kunskap om hur livsvillkoren ser ut för denna grupp och förmåga att möta individens behov.

Socionomerna behöver ha en helhetssyn på individens behov av stöd. Det handlar om att förstå de unika utmaningar och strukturella hinder som personer med funktionsnedsättning möter samt att kunna erbjuda ett professionellt och rättssäkert stöd. Relevanta och samordnade insatser kräver systemkunskap, det vill säga kunskap om vilka samhällsinsatser som fungerar och är tillgängliga, vilka olika samhällsaktörer som behöver involveras samt förmåga att

² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/halsa-i-olika-grupper/funktionsnedsattning/>, Folkhälsomyndigheten

³ <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2022/samre-ekonomi-for-personer-med-funktionsnedsattning/>, SCB

⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/>, SCB

⁵ <https://www.mfd.se/nyhetsarkiv/personer-med-funktionsnedsattning-moter-fortsatt-utmaningar/>, Myndigheten för delaktighet

⁶ [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning](#), Socialstyrelsen 2024

⁷ <https://www.adhdivarden.se/amnen/artiklar/En-av-fyra-med-substansbrukssyndrom-har-ADHD>

samordna olika insatser för att de ska leda till en bättre situation för individen. Precis som utredningen konstaterar är fungerande samverkan mellan olika aktörer många gånger en förutsättning för att behoven ska kunna tillgodoses, medan bristande samordning försämrar situationen.

Det är därför avgörande att socionomer har ett gediget funktionsrättsperspektiv i sin yrkesutövning. Detta bekräftas av SKR⁸, som efterfrågar en ökad grundkunskap om funktionsnedsättning i socionomprogrammet. Eftersom många socionomer möter personer med en funktionsnedsättning i sitt arbete, är det av yttersta vikt att funktionsrättsperspektivet blir en obligatorisk del av utbildningen.

Vikten av ett specifikt examensmål

Funktionsrättsperspektivet behöver stärkas på utbildningsnivå, inte minst för att efterleva kravet på evidensbaserad kompetens i nya Socialtjänstlagen. Vi är medvetna om att farhågor har lyfts kring att definiera specifika målgrupper i examensordningen, men personer med funktionsnedsättning, liksom äldre, är centrala målgrupper inom socionomers arbetsfält. Att lägga till personer med funktionsnedsättning och äldre adresserar därmed en befintlig brist på synlighet för grupper som socionomer möter i stor utsträckning. En generell formulering som "olika gruppers livsbetingelser" skulle, som utredningen påpekar, kunna riskera att vara "till intet förpliktigande". Utan tydliga markeringar i examensordningen riskerar centrala kunskapsområden som kräver särskild uppmärksamhet att inte ges tillräckligt utrymme på alla lärosäten. Som utredningen noterar är variationen i kursutbud och fokus mellan lärosäten redan betydande, delvis beroende på lärares kompetens och forskningsintressen. Att specifikt nämna personer med funktionsnedsättning ger en nödvändig signal och ett incitament för lärosätena att säkerställa att denna kunskap inkluderas.

Dessutom är kunskapen om hur funktionsnedsättningar påverkar livsbetingelser inte en snäv specialisering. Istället är det en

⁸ SKR om hur socionomprogrammet kan utvecklas, 2024:
<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/socionomprogrammetundersokningomhursocionomprogrammetkanutvecklas.79187.html>

grundläggande förståelse för en faktor som interagerar med andra (intersektionellt perspektiv) och påverkar många individers liv genom hela livet. Detta skapar förståelse för funktionsnedsättningens konsekvenser i olika livssituationer och hur det går att kompensera för dessa. Att förstå denna komplexitet är snarare en del av att vara en kompetent generalist i dagens samhälle. Att lägga till personer med funktionsnedsättning åtgärdar en befintlig och betydande kunskapslucka rörande en stor målgrupp som socionomer möter regelbundet.

Avslutande kommentar

Funktionsrätt Sverige anser att det föreslagna examensmålet, som inkluderar kunskap om hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsbetingelser, är ett nödvändigt och angeläget steg. Det säkerställer att framtida socionomer är adekvat förberedda för att möta de komplexa behov och utmaningar som personer med funktionsnedsättning står inför. Det åtgärdar en tydlig brist i den nuvarande examensordningen och är i linje med det nationella målet för funktionshinderspolitiken om att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Det är även i linje med Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Kunskapsområdet är grundläggande för att socionomer ska kunna utföra sitt arbete professionellt, säkerställa individers rättigheter och bidra till ett samhälle byggt på mångfald och full delaktighet.

Vi stödjer därför utredningens förslag gällande examensmålet för kunskap om livsbetingelser, inklusive personer med funktionsnedsättning.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson

Ordförande